नेपालभाषा संस्कृति थपूया निंतिं साहित्यिक लय्‌पौ

गुँठली

दँ १, • ल्याः १ • ने.सं. ११२० सिल्लाथ्व १५ • वि.सं. २०५६ फागुण ७ • २००० फेब्रुअरी १९ • म. २

नेपालय् खनेदुगु शैव सम्प्रदायत

गंगालाल श्रेष्ठ

भारतया सिन्धुघाटी सभ्यताय् लिङ्ग पूजा सिन्धुघाटी सभ्यताय् जकमखु वेविलोन, युनान, मिश्र व चीनय् नं प्रचार जूगु धइगु अनया प्राचीन थासय् जूगु उत्खननय् लूगु मूर्ति सिइकेफु । जब भारतय् ईपु स्वयाः करिब निद्वः दँ न्ह्यः मध्य एशिया जुयाः भारतय् दुहावना सिन्धु सभ्यतायात विनाश यानाः आर्यसभ्यता विकास यात । थ्व हे आर्य सभ्यताया विकास इलय् रचना जूगु ऋग्वेद खः । थ्व हे ऋग्वेदय् छथ्व आचार्य जातितय्‌त शिश्न पुजा याइपिं धयातःगु दु । थ्व आधारय् आर्यत भारतय् दुहा वये न्ह्यः सिन्धु सभ्यता लगायत मेगु मुलुकय् नं गुगु लिङ्ग पुजा प्रचार जूगु खः । थ्व ईश्वरीय रुप मखुसें प्रयोजन रुपय् लिङ्गयात पुजा याना वयाच्वगु धइगु थुइकेफु । जब आर्यतय्‌सं थःगु इश्वर रुद्रयात बलि बियाः पुजा याना वयाच्वंगु धइगु वैदिक साहित्यया अध्ययन सिइकेफु । जब वैदिक युग धुकाः रुद्रयात शंकर व शिवया विकास जुसेंलि गुगु प्रयोजनया रुप कथं लिङ्ग पुजा न्ह्याका वयाच्वगु खः व भारतवासीतय्‌स शिवरुपि कथ लिङ्ग पूजा न्ह्याका हल ।

वैदिक साहित्यया अध्ययन यायेबलय् नेपाल उपत्यका लगायत दक्षिण मैदानय् किरातीतय्‌स थःगु वासस्थान दयेका वःगु धइगु सिइकेफु । थ्व हे किरातीतय्‌स नं प्रयोजनया रुपय् पूजा यानाः वयाच्वगु लिङ्ग जब शिव स्वरुप विकास जुसेंलि शिव भगवान किरातीतय्‌गु आराध्यदेव कथं थुःगु समाजं मान्यता बियाः भक्तिभाव पुजा न्ह्याका हःगु धइगु किरातीतय्‌गु धर्म ग्रन्थ मण्धुम व पौराणिक महाभारत ग्रन्थं नं सिइकेफु । जब आर्य जाति पाखें पराजित जुसेंलि दक्षिण मैदानया किरातीत जंगलया शरण कायेत बाध्य जुल । थ्व हे जंगली जीवन हनावंपिं किरातीतय्‌सं किरात भेषधारी शिवया सृजनायात । थ्व हे शिव भगवान किरात युगिन समाज थःगु इष्टदेव कथं घय्‌पुना हःम्ह खः । थथे किराती जातितय्‌स थःगु हे समाज सृजना याःगु जूगुलिं महाभारतय् किराती भेषधारी शिवयात जंगली अवस्थाया चित्रण यानातःगु दु। भारतया उपनिष्पाद युग निसें शैव सम्प्रद्रायया विकास जुइ न्ह्यः तकया काल खण्डयात ग्रन्थत अध्ययन यायेबलय् शिवयात मानवया रुपय् कल्पना मयासे छगू मूखी, प्यगू मुखी व न्यागू मुखी लिङ्गत निर्माण यानाः शिव भगवान भाःपिया पुजा यायेगु चलन न्ह्याका हःगु खंकेफु । जब कि नेपाःया किरातीतय्‌सं शिवयात मानवीय रुपं कल्पना यानाः पुजाचलन न्ह्याके धुंकल ।

भारतय् जब शैवसम्प्रदायत विकास जुसेंलि शिवरुपी लिङ्ग बारे थःथःगु हे धारणा कथ मत प्रचारय् हल । शैव सम्प्रदायत मूख्यत न्यागू दु व खः - शैव, पाशुपत, कालामुख, कपालिक व वीर शैव (लिङ्गयात) । थ्व न्यागू सम्प्रदायतय्‌गु मुख्य मूर्ति लिङ्ग खः । तर लिङ्ग पुजा जूसा लिङ्ग रुपि शिवयात थःथःगु दार्शनिक कथं दर्शनत प्रतिपादन यानाः प्रचारय् हल । थ्व शैव सम्प्रदायया शिष्यतय्‌सं थःगु मत भारतय् जक सिमित मयासे नेपाःया भूमिइ नं हल । फलस्वरुप नेपालय् न थीथी शैव सम्प्रदायतय्‌गु मत प्रचार जूगु धइगु लिच्छवि कालया इतिहासय् खंकेफु । नेपालय् दकलय् न्हापा शैवसम्प्रदाय मध्ये न्हापा गुगु सम्प्रदाय प्रवेश जूगु धइगु बारे नेपाःया साँस्कृतिक व धार्मिक इतिहासया अध्ययन यायेबलय् न्हापा पाशुपत सम्प्रदाय न थाय् काःगु धइगु स्वयम पशुपति भगवानं धयाच्वंगु दु । पाशुपत सम्प्रदाय विकसित जुइधुकाः तिनि पशुपति खनेदयेकः वःगु खः । पाशुपत सम्प्रदाय पलिस्था बारे शर्व दर्शन संग्रहलय् छम्ह लकुलीश नांयाम्ह मनुख ईपू निगू शताब्दी पाखे भारतय् पलिस्था याःगु धयातःगु दु । पाशुपत धर्मया प्रभावं यानाः नेपालय् पशुपतिं थाय् काःगु खः । थ्वया न्ह्यः किराती भेषधारी शिव भगवान खः । नेपालय् पाशुपत धर्म गुलि शताब्दी पाखे प्रवेश जूगु धइगु ऐतिहासिक स्रोतया कमिं यानाः थ्व हे इलय् दुहा वःगु धाये थाकु । तर पशुपति भगवान गुलि पुलां खः पाशुपत धर्म नं नेपालय् उलि हे पुलांगु खनेदु । छाय्‌कि पाशुपत धर्मया प्रभाव हे थ्व पशुपति धस्वानांच्वंगु खः ।

लिपा वयाः थ्व पाशुपत सम्प्रदांय विभिन्न रुप काःगु धइगु ग्रन्थय् खंकेफु । थ्व विभिन्न सम्प्रदायत भारतय् जक सीमित मजुसे नेपालय् उतिकं हे प्रचार जूगु धइगु लिच्छवी इलय् पलिस्था यानातःगु अभिलेखया अध्ययनं सिइकेफु । जुजु अंशुवर्माया शासन कालं निसें पलिस्था यानातःगु शिलालेखय् मुण्डश्रृखलिक पाशुपत, शुखवलिक पाशुपत, वंश पाशुपत, दान पाशुपत व लकुलीश पाशुपत उल्लेख जुयाच्वगु दु । थ्व शिलालेखया आधारय् पाशुपत सम्प्रदायया विभिन्न रुप नेपाःया समाजय् न ब्यापकता काःगु धइगु प्रमाण खः । थ्व अभिलेखय् खनेदूगु सम्प्रदायतय्‌गु परिचय अभिलेखया अध्ययनं सिइकें थाकु ! थथे परिचय कायेमफुसा हरेक नाया ल्यूने पाशुपत उल्लेख यानातःगु मुख्यत पशुपति धर्मयात हे महत्व बीगुलिं खः धइगु थुइकेफु । पाशुपत सम्प्रदायतय्‌सं मुख्य लिङ्ग पुजकयात हे महत्व बिया वयाच्वंगु धइगु पशुपतिया प्राचीन लिङ्ग मूर्तिं नं प्रमाणित याः । लिच्छवि इलय् नेपाली समाजय् पाशुपत सम्प्रदायं जक हा काःगु मखसें नापनाप महेश्वर सम्प्रदायक नं उलि हे प्रचलित जू धइगु शिलालेखय् खंकुफु । खुगू शताब्दी निसेंया शिलालेखय् दक्षिणेश्वर, पर्वतेश्वर, भुवनेश्वर, नाथेश्वर, चुडीकेश्वर, भृङ्गारेश्वर आदि महेश्वरपिनि नां उल्लेख जुयाच्वंगुलिं पाशुपत सम्प्रदाय नापनाप महेश्वर सम्प्रदाय नं नेपाःमितय्‌गु जनजीवनय् प्याना वःगु धइगु सीकेफु ।

कालामुख व कपालिक सम्प्रदाय न भारतीय दार्शनिकतय्‌गु योगदान खः नेपाःमितय्‌गु मखु । कपालिक दर्शन कथ थ्व अनुयायीत मसानया नौ बुलिपिं व सीम्ह मनूया खप्पर धारण याइपिं व अय्‌लाः, ला नं सेवन याइपिं खः । मनूतय्‌स मसान व मनूया ककालयात तिरष्कार याना तःगुयात थ्व सम्प्रदायतय्‌सं महत्व ब्यूगु कारण लिच्छवि इलया अभिलेखय् थ्व धर्म नेपाःया समाजय् थाय् कायेमफुगु धइगु स्वयम लिच्छवि इतिहास सीकेफु । छाय्‌कि लिच्छवि अभिलेखय् थ्व धर्मतय्‌गु बारे छुं नं कथया परिचय लुइके थाकु । थथे मसानया नौ बुलिपिं व मानव खप्पर धारण याइपिं जूगु कारण नेपाली समाज थ्व धर्मयात उलि स्वीकार मयाःगु खनेमदु । थ्व हे कारण जुइमाः कि लिच्छवि इतिहासय् थ्व धर्म बारे अन्धकार जूवंगु खः । थ्व सम्प्रदाययापिं शिवलिङ्गयात महत्वबिया पुजा याइपिं खः तर थ्व कालामुख व कपालिक अनुयायीतय्‌स नेपालय् थःगु मत प्रचार याये मफुत गुलि पाशुपत धर्मं थाय् काल । पाशुपत धर्मं नेपाःया समाजय् गाक्कं थाय् कायेफुगु कारण थ्व धर्मया अनुयायीतय्‌सं भेषभुषा व धारणयात महत्व मब्युसें मुख्य पशुपति लिङ्गयात उद्देश्य दयेकूगु विशेषता खः ।

वीर शैव अनुयायीत लिङ्ग मूर्ति क्वखाना तइपिं जूगुलिं थ्व वीर शैवतय्‌त लिङ्गयत धायेगु न याः । थ्व धर्म बारे लिच्छवि इलय् समाजय् गुलि तक प्रचार जुल धइगु बारे इतिहासय् म्हसिके थाकु । तर मल्ल इलय् वयाः थ्व सम्प्रदाय नेपालय् तसकं प्रचार जूगु धइगु मल्ल इलय् पलिस्था यानातःगु ख्वप व थिमिया अभिलेख सिइकेफु । ख्वपय् जंगमवादी मठ पलिस्था जुयाच्वंगुलि नं मल्ल युगय् थ्व वीर शैवधर्म नेपाःमितय्‌गु जनजीवनय् थाय् कायेधुंकूगु धायेफु । थ्व जंगमवादी मठ वीर शैव अन्तर्गत छगू सम्प्रदाय खः । तर थ्व लिङ्गयत धर्म लिच्छवि युग धुंकाः जक प्रचारय् वःगु धइगु मध्यकालिन इतिहास सिइकेफु । छाय्‌कि लिच्छवि युगया इतिहासय् थुकिया झलक खंके थाकुगु व मध्यकालया अन्तपाखे वयाः थुकिया अस्तित्व खनदये धुकूगुलि खः । थ्व सम्प्रदाय सु जुजुया इलय् नेपालय् प्रवेश जूगु बारे निश्चित रुप धाये थाकु । तर मध्यकालया अन्तपाखे वयाः थ्व सम्प्रदाय प्रचार जुजुं वःगु धइगु इतिहासं अवश्य हे सिकेफु ।

भारतीय आगन्तुक धर्मं नेपाःया प्राचीन धर्मय् प्रभाव लाकाः नेपाःमितय्‌स प्राचीन इलनिसे ज्वनावःगु धर्मयात न गुलि तक थःगु करणयात धइगु थौं नेपाःमितय्‌के ज्वनाच्वगु साँस्कृतिक दृष्यावलोकन सिइकेफु । थथे विदेशीतय्‌सं नेपाःमितय्‌गु सस्कृति व धर्मयात थःगु सम्प्रदाय दुने थःगकारण यायेगु न्ह्याक्वः हे कुतः याःसा नेंपाःमितय्‌स थःगु विबकं कथं धर्म न्ह्याका हःगु धइगु विद्यमान संस्कृतिं क्यनाच्वंगु दु । थौंतक स्वनिगःया नेपाःमितय्‌स बागमतियात थःगु साँस्कृतिक, धार्मिक व जनजीवनय् उलि हे पावन तिर्थ कथं महत्वबिया वयाच्वंगुलि थ्व सिइकेफु कि आगन्तुक शैव सम्प्रदायतय्‌सं थःगु धर्म नेपालय् प्रभाव लाकुसां नेपाःमितय्‌सं प्राचीन धर्मयात मूर्त रुप बियाः युगयुग निसें क्वबिया हयाच्वगु दु ।

गुँजला साहित्यिक लय्‌पौ

सम्पादक : दिलरत्न खड्गी
व्यवस्थापक : श्यामकृष्ण खड्गी
कम्प्यूटर : तेज महर्जन
थाकू : धर्म चक्र अफसेट प्रेस, थाय्‌मदु
विशेष ग्वाहालि : शरद कसा:

पिकाक
गुँजला प्रकाशन
यँ।

पिकाकया थ:गु खँ

भाषा संस्कृति म्वाका तयेगुया निंतिं धिसिला:गु लँपु ख: साहित्यया विकास । नेपालभाषा संस्कृतियात थपू यायेगु मू आज्जु ज्वना: पिथनागु थुगु गुँजला प्रकाशनया न्हापांगु पला:यात सुथां लाकेत ग्वाहालि यानादीपं भाजु रास जोशी, शरद कसा:, तेजनारायण महर्जन, कम्प्यूटरय् नेवा: कम्यूनिकेशन, अर्थ प्रकाशन प्रा.लि. व थाकु धर्मचक्र अफसेट प्रेसयात यक्व यक्व सुभाय् ।

अथेहे गुँजला प्रकाशनयात मदयेक मगा:गु च्वसु बिया: ग्वाहालि यानादीपिं सकल च्वमि भाजु मय्‌जुपिं सकलसित सुभाय् देछानाच्वना ।

अथेहे पत्रिका प्रकाशनया निंतिं मदयेक मगा:गु आथिर्क ख्य: ख: । आर्थिक समस्यायात पूवंकेया निंतिं विज्ञापन बिया: ग्वाहालि यानादीपिं भाजु मय्‌जुपिं व थीथी संघसंस्थायात नं सुभाय् मब्युसें च्वने फइमखु ।

अन्तय् थुगु प्रकाशनया न्हापांगु कुत: जूगुलिं थुगु ल्याखय् द्वनाच्वंगुयात कुंखिना व थुगु पत्रिका निरन्तर न्ह्याकेया निंतिं दुग्यंगु सल्लाह साहुति छिकपिं पाखें दइ धइगु भलसा कयाच्वना ।

सभाय् ।

लय्‌ता

- रास जोशी

ब्याहा यायेमखु यायेमखु धायेक जित: जिमि मां अबुं ब्याहा यानाबिल । जित: मययेक मययेक ब्याहा यानाब्यूगु अले कर्किया छेँय् वनेमा:गु पिडा ह्‌वाँय् ह्‌वाँय् ख्वया । जिमि मां अबु लय्‌ताना च्वन । जिगु कर्म क्वचाल धका: । जिमि वय्‌क: व मेपिं नं लय्‌ताना च्वन । मस्यु जिके छु खन ?

जि ख्वया च्वना । सकलें न्हिलाच्वन । जित: ब्याहा यायेखगु लसताय् द्य: पुजा न्ह्यात । द्य:यात नं लय्‌तायेकेमा: धइगु प्रस्ताव वल । द्य: लय्‌तायेकेत दुर्गुचित मय: मय: धायेक द्य:या न्ह्य:ने ग:कियाच्वन । हि म्हुकाच्वन । अले दुगुचा स्वयम द्य:यात ल॰ तायेकेत ख्वया च्वन ।

थुगु गुँजला साहित्यिक लय्‌पौस थ:गु अमूल्य छ्‌याता व बाखं, चिबाखं, चिनाखं, मुक्तक आदि बियादीत सकल च्वमि भाजुमय्‌जुपिंत इनाप यानाच्वना ।

स्वापू तयेगु थाय् : **नातिवज्र सफू धुकू**, दगूबहा:, भोताहिति

व मिसा जि मिजं

दया खड्‌गी 'बेचैन'

न्हि न्हि थें तु थौं नं जि ज्या यानाच्वना । जिगु याक:सूयात अफिसय् च्वंम्ह पिउन गंगें भङ्ग यानाबिल 'मार्सीबयात छक: आर.के. सरं भ्रासा हं ।' अचानक आर.के. सरं छाय् सतकें हल । जिगु पाखें छुं गल्ति ला मजू ... ? न पासापिंसं जक कम्प्लेन यात ला जिगु मनय् सका दासि वल ।

छु ई लिपा आर.के. सरया क्वथाय् दुहां वनां जि बिन्ति भावं नमस्ते याना । आर.के. सर भ्यातुक्क थाकु ख्वा: वयेक छ्यं सकल ।

जित: वास्ता मयासे लिमला: पहल आर.के. सर फोनय् खँ ल्हानाच्वन ।

जि मूर्तिवत दनाच्वना ।

आर.के. सरया गफ अभं क्वमचा:नि । छु विषययात कया: अपाय्‌हाक: खँ न्यायेका च्वंगु ख: व न.जिं थुइकेगु कुत: मयाना । वया फयेकं न्हिच्छि हे खँ ल्हानाच्वं जित: कपा: सस्याये मा:गु हे छाये ? खय्‌त ला आर.के. सर जक मखु जिनं थ्व ज्या-कुथिया कर्मचारी ख: कर्मचारीया नातां छुं भतिचा कपा: जिं न स्याकेमा: । तर जिं कपा: स्याके फयाच्वंगु मदुनि । तर व दिन निश्चित रुपं वइतिनि । गुगु दिनय् जिं जक मखु, हरेक मनूतय्‌स अन्या:या विरोधय् कपा: स्याका हइतिनि ।

१०-१२ मिनेट लिपा आर.के. सर बल्ल रिसिभर दिकल ।

जिं मौका चुकय् मयासे न्ववाना - सर, छिं स:ता दियागु ला ?'

- आ छंगु ज्या छु जुयाच्वन ?

- जुयाच्वंगु दु सर ।

- याकनं याये माल का

- याना च्वनागु दु सर ।

- कन्हय्‌या दुने दक्व ज्या सिधयेकेमा: ।

- कुत: याये सर ।

- कुत: सुत: जि मस्यू, ज्या कन्हय् हे सिधयेकेमा: ।

थुलि न्ववाये धुंका: आर.के. सर मौन जुल । थम्ह द्वके मज्यू, स्यकेमज्यू । ग्याये मा:गु हे छाय् ? आर.के. सर हाजिर याना: स्वीटर थाना च्वनिम्ह चमेलीचित गुब्लें मखं । न हाजिर याना ताप जुइम्ह चन्द्र-मुखीयात हे खं ।

ख: इमिगु जवानीया जल आर.के. सरया मिखा बुलुइ धुंकूगु दु । नत्रसा ? नत्रसा इमित न खनेमा:गु ख: । अजू चायापुगु खँ ला थ्व नं ख: कि जिगु स्वयां दोब्बर ज्याला मुख्य हाकिमया मनू सुष्माचिया पेन्डिङ्ग जुयाच्वगु दु । तर ख्याच्वं: जित: हे जक छाय् ? थ:म्हं थ: के मालागु न्ह्‌स:यां लिसल जि रुसङ्ग वन । रुसङ्ग वंगु लिस: थ्वहे ख: कि - जवानीया रंग छायेंपिया-त:म्ह हिसिं भय्‌व्यूम्ह व - व छम्ह मिसा । थुलि जक नं मखु ई अनुसार व ह्‌वयेफु सूर्यमुखी थें । त्वयेफु तिमिला थें । मछाले फु लाजवन्ती थें । व..व छम्ह बांला:म्ह मिसा अले, अले जि मिजं ।

आस्कुति

• मजनु महर्जन

रतमा ककाया निम्ह जक काय्‌पि, हाकुचा व हारांचा । हाकुचा मचानिसें तसकं हे सोभ्राम्ह, छक्का पन्जा छुं मस्यूम्ह, मां बौम्ह नं धइथे दुम्ह जुयाच्वन । किजाम्ह हाराचा धा:सा नाम हारा काम हारा । भति भति ब्वनात:म्ह जूसां संगत गतिला:पि नाप जुयाच्वम्ह मखु । नये धुनेवं छेँय् घौछि थाइम्ह मखु । न्हिच्छि चा:हुला म्वा: म्वा: थाय् ध्यबा ह्‌वला जुइम्ह जुयाच्वन । छेँय् छुं हा:लि ग्वाहालि मदुम्ह जुया: दाजुम्ह व तताजुम्ह हारांचा खनां हरेस नल । न्ह्याक्व धा:सा 'छिमिगु कमाइ नया: च्वनागु मदु, जिमि बौया सम्पत्ति नया: च्वनागु ख: आ:तक' धका: दाजुम्ह तताजुम्हेसित लिस: बीम्ह जुल । चिधिक:म्ह काय्‌या बानि ब्यहोरा खनां रतमां ककाया नुग: ख्व: । न्ह्याक्व ज्ञा बुद्धि ब्यूसां भतिचा हे सुथांला:म्ह मखु ।

संगत गतिमला:म्ह जुया: रतमा कका ब्याहा याना ब्यूसा थ:गु थासय् वइला धइगु मनतुना भौमचा धायेके छ्‌वल । भौमचा चूलात, ब्याहा नं जुल । ब्याहा जूगु निदँ दसांनिसें अश माल धका: कचकच याना हल । रतमा ककां निम्हं काय्‌पित बराबर थ:गु सम्पत्ति बछि बछि इना बिल । अन् लिपा नं वयागु बानिइ भतिचा हे ह्यूपा: मव: । मूलँय् ला:गु स्वपी बुँ इनाबिइ मलाव वयागु पीर हे रतमां ककां थ्व संसार त्व:ता वन ।

छन्हु हारांचा भट्टि पसलय् पासापिं नाप बजि नयाच्वंगु । हारांचिगु ध्यबां नये त्वनें मोज याये दसेंलि इमित छु माल । हारांचित च्वये च्वये तया: खँ ल्हाइगु, हारांचा धा:सा मख्ख जुया च्वनीगु । पासापिस खँ थ्वयेकल 'स्व हाराचा छिमि बौम्ह दक्व सम्पत्ति इना बियावन, व लँय् ला:गु बुँ धा:सा छन्त हे धका: त्व:ता वं थें च्वं ।' थौंकन्हय् व बुँया मू गुलि थ्यं स्यूला छं ?' पासापिनिगु खँ न्यन्य हारांचा बुँ दक्वं थ:गु हे नामय् यायेगु सुरे जुल । छेँय् न्हि न्हि ल्वापु याना हल । छन्हु वनां अड्‌डाय् निवेदन तल । अड्‌डाया हाकिमयात व बुँ थ:गु नामय् याना बिउसा थुलि बिइ धका: बिन्ति यात । चलाखम्ह मालपोतया हाकिमं ज्यू धका: ह्‌ष्येका: छ्‌वल । कन्हय् कुन्हु व हाकिम दाजुम्ह हाकुचित स:ता: धाल, 'स्व हाकुचा छिमि किजा थथे यायेत्यंगु जुयाच्वन । स्वब्वय् छब्व छन्त का, मखुसा वन खनी मखु, दक्वं वयागु जुइ । सोभ्राम्ह हाकुचां धाल 'आ: छु याये किजां न:सा नके ब्यू' धाल । थुखे हाकिम हाराचित धाल, 'स्व हाराचा जित: स्वब्वय् छब्व बिइगु जूसा जक थ्व ज्या जुइ मखुसा जुइमखु । निब्व थ:त दइगु जूगुलिं हाराचा ज्यू धाल । लिपा व स्वपी जग्गाया जग्गाधनी पूर्जा पिहा वल । स्वकू । जवरिखे ला:गु छपी हाकुचिया नामय् खवरिखे ला:गु हाराया नामय् । दथुइ ला:गु छपी मालपोतया हाकिमया नामय्

वथं ग:गु डायरी

– कमला मानन्धर, *न्हय:खा*

डायरी सुंयागु स्वयेमत्य: धाइ । डायरी स्वयेगु पाप । तर धुल गयाच्वंगु, अले क:सिम्वलं ज्व:गु लखं फुचाय् च्वंगु थ्व डायरी दुने रसिला शून्यतायात पाचिना: क्वथाय् याकचा त्वलय् जुया च्वनाच्वन । वया नुगलय् छु छु खँ लुयाच्वन ख: मस्यू । तर वया ख्वालय् धा:सा बच्छि आशा या ज: खनेदुसा बच्छि निराशाया सुपाचं भुनाच्वंगु यच्चुक सिइदु ।

इ.सं.या महिना कथं कन्हय् february 14 तारिख । थ्व न्हियात मेमेगु देशय् valentine day अर्थात मतिनामिपिनिगु न्हि कथ न्हयइपुक न्यायेकी । अले थुगु दिनय् सु न मतिनामिपिसं ख्वा: खिउँकिमखु । इमि थ:थ: यज्जु नापलाना: थवंथवय् भिंतुना देछाना: थ:थ:गु नुग: खँ प्वकेगु याइ । धाइ थौंया दिनय् थ: यज्जुया नाम अपस च्वन धा:सा थ:गु मन्तुना पूवनी ह: । अले सुयां मतिनामि त चाया च्वगु दु धा:सा थुगु दिनय् हययेकल धा:सा तं न क्वलाइ ह । खयतला थ्व भी नेपा:मितय् संस्कृति दुने मला: तर अथे नं मतिनामिपिस थ्व दियात थ:थ: मतिनामिपि नाप लाना: न्हयइपुकेगु ह्व:ताःचूलाका च्वंगु दु ।

अथेहे रसिलाया नं थ: यज्जु तंम्वयेका च्वंगु त:न्हु हे दयेधुंकल । गुलि हययेकेगु कुत: यातं नं हययेकेमफु । उकि व थुगु न्हियात पियाच्वगु ख: । अंग्रेजी February महिना शुरु जुइवं हे वया नुग: चच धाल, अले थुगु १४ तारिख वयेके हथाय् चाल ।

रसिलां म्हगस खकल थुगु दिनय् थ: यज्जुया नामं अपसं च्वनेगु । थ: यज्जु नापलाना: त चायाच्वंम्ह यज्जुया नुग: न्ह्याथे याना: नं त्याका कायेगु, भिंतुना देछायेगु, न्हयइपुक खँ ल्हायेगु अले त:न्हु न्हय:निसें ख्वयाच्वगु थ:गु नुग:यात न्हिलाय् हिइकेगु आदि आदि । थुगु दिनय् ला थ: यज्जु नं बालाक हे खँ ल्हाइ धइगु वया त:धंगु विश्वास । तर . तर तर Februaryof 14 तारिख वये न्हय: हे वयात छुं हे सुचं मबिसे वया यज्जु येँय् नं तापाक वना बिल । रसिलाया नुग: तसकं ख्वल । वं खंकूगु म्हगस फसं पुइकेयंकीला धका: ग्यात । रसिला थगुनेया थुगु न्हि लुमकल । थगुने थुगु दिनय् इपि निम्हं थवथवय् भिंतुना देछाना: तसकं न्हयइपुक न्हि छ्या:गु ख: । उगु दि वया: यज्जु गथे ल्व:मंके फइ ? रसिलां थ:गु नुग: त्याकल कि थुगु दिं लुमंका थव्ले तक्क ला तापाक्क वंम्ह वया यज्जु लिहा हे वइनि ।

Feb 14 । थौं रसिला थ: यज्जुया नामय् ब्रत (अपस) च्वन । थ: यज्जु बालाक लिहा वये फयेमा धका: द्य:याथाय् देवा च्याकल । थ: यज्जुया ख्वा: मस्वयेकं ल: छफुति न म्हुतुइ तयेमख, थौं सन्ध्या काइलय् तक ला न्ह्याथे याना: नं थ्यक: वइनि धका: न्हिच्छि द्यालाना च्वन । सन्ध्याकाइलय् थ: यज्जु नापलायेत वया छेँय् वन तर अपशोच वया यज्जु थ्यंक: मवनिगु जुयाच्वन । चि न:म्ह खा थें निराशाया सुपाच भुका: मिखाय् ख्वबि ल:ल: धायेका व लुरुलुरु छेँय् लिहावल ।

थौंया दिनय् मिखा ख्वबि महायेकेगु बाचा यानाच्वंम्ह रसलाया नुग: तज्याना: मंचायेक हे मिखा ख्वबि सुल्ल प्याच्च म्हिता: न्यता: अले मन्थाया लँ जुना: तिकितिकि लन । अले तीजक थ:गु बायग थ: यज्जुया किपा लिकात, किपातय् च्वंम्ह थ: यज्जुया मिखानाप मिखा ल्वाका: बा: वया च्वगु ख्वबि हुया मुसुक्क न्हिला: थ: यज्जुयात भिंतुना देछात 'Happy valentine day' धका: । तर वया यज्जु छु लिस: मव्यू वयात त्वाला: स्व जक स्वयाच्वन । न्हिच्छि द्यालानाच्वंम्ह रसिला थ: यज्जुयात साक्क छक्व: चुप्पा नया: थ:गु अपस क्वचायेकल ।

थौंया न्हि ला फुनावन तर, चा गथे याना ब्याकिगु रसिलायात न्हयस: लुयाच्वन । रसिलाया विश्वास अझं मतनि । बहनी लिबाक्क हे जूसा वया यज्जु थौं अवश्य थ्यंक: वइ, भ्यालय् थस्वया: वयात भिंतुना देछाया वनी धका: भ्यांलय् मिखा लायाच्वन तर वया यज्जु थौं लिहा मव:, व हे मव: । थौं वया विश्वासय् त:धगु घा: लात, वया म्हगस स्व:फसं पुइका यन । वया मन्तुना न्हायकं तज्या: थें चुचु दन । व नुग:ची मफुत । लुधक छक्व: ख्वल ..हवाँय् हवाँय् . । थौं वयात ख्वयेमते धका: हययेकीपिं सुं मदु । वं थ: थम्ह थ:त हययेकेगु असफल कुत: यानाच्वन । डायरी क्वमचा:नि, आख: सी मन्त, क:सिम्वलं ज्व:गु लखं ख: वा अपसं च्वना यज्जु नापलायेगु म्हगसय् ख्वया ह:गु ख्वबि ख: वं सी मदु ।

छ वैगु ई पियाच्वना

– राजभाइ जक:मि

छ हे धका: जि थौं तले
थ्वहे लँप्वी पियाच्वना
न्हियान्हिथं स्व छगु ना
नुग: किपाय् किया च्वना ।

म्हिग: छभ्मा: पुलुक्क जिं
थ्वहे लँप्वी छ खगु ख:
मत्य:नि नापलाय्गु ई
धका: लिहां छ वगु ख:
जित: स्वस्वं थ्वहे लँपु
छ वइगु न्हि पियाच्वना ।

नस्वा:गु स्वां जुया जिगु
नुग: दुने छ ह्वैतिनि ।
छगू व न्हूगु दिं जुया:
व ई लिसें छ वैतिनि
उकिं नुग: सग ज्वना:
छ वैगु ई पियाच्वना ।

नलिम्ह जि, न्हूगु कासाय्

– माधब मूल

जित: तनेब्यु
थुकथं हे जि म्हिते थ:त यक्व
थनया ख्यलय्
सुना नं 'गुलि म्हिता जुइगु' धाये ब्यु
जि कासा मम्हितुसे च्वने मखु ।
जिं थ:त छु छु तायेका ब्वलना
सदां थ:गु बाखनय् गुलि ब्वाना
अयन, जिगु यात्रा क्वचागु मखु
माया जालया संसार
प्यखेरंया लकस हे थज्या:गु
गुलि युग अभ्न हने मानि ।
मिखाया नानीचाय् तक्यना च्वंगु थनया लु
मे च्वकाय् तक्यगु थनया सवा:
सदां थन थ्वइच्वंगु स: न्यनेमा:गु न्हायप
न्ह्याक्व हे ई ई पंसा ।
आ: ला हथाय् जुइ न धुंकल न्हूगु युगया
मनू दुने न्हूम्ह मनू
न्हूगु लकसया मतिइ
न्हूम्ह जि, न्हूगु कासाय्

भिकू हाइकु

– कृष्णमोहन जोशी

१
फुति फुति ल:
सरगतं क्व जुल
धरति न्हिल

२
ल्वहं द्य: जुल
शोषक मक्ख जुल
मनू ज्य: जुल

३
खिमिला दुने
तिमिलाया तयजु नं
नगु थारा न्हू

४
माक:चिया जा:
चफुइगु कुतलय्
को ल्वानाच्वन

५
पंज:या दुने
कुनात:पिं भ्कंग:त
ल्वाना वेच्वन

६
कुला उलेव
निभालं मिखा ब्वइ
ख्युं तनावनी

७
जि पियाच्वना
ई ला न्ह्याना हे च्वन
च्यूता: हे मत:

८
थ:त छिं कथं
ई सालेगु कुतलय्
जि ल्वानाच्वना

९
च्याये जक मा:
विद्रोहया त:मिप्वा:
छुसि अथे वै

१०
जि ह्वयाच्वना
क्यबया स्वामापतिं
गथुया मायां

लुमन्ति

– नील: सायमि

पुलुक्क छक: स्वया वन
थ्व नुग:यात ब्वयेका ।
नां न मधा: छं थायन
मन जक ल: ल: धायेका

स्वेत न्यने जि छंगु नां
गथे मालेगु छंगु थाय्
छु ख: छु गथे ख: छ
केवल खन्ता जि छन्त छक:

हाकुसे च्वंगु ख्वा: छगु
न्हिलासु दु उकि अति हे
स्व लिसे छ स्वये मगा:गु
गथे ल्वमंके छन्त जिं अथेहे ।

भव:छेँ, २३ यँ ।

निपु गजल

– कपाली एच.के.

स्व जक स्वयेगु नं बेकार ख:
ह्व जक ह्वयेगु नं बेकार ख: ।

य:गु हे ख:सा दुनुगलनिसे
न्व हे मवायेगु न बेकार ख: ।

बांला:गु स्वां थ्ययेमज्यु काचाक्क
कथ तिइधुंका: स्वयेगु नं बेकार ख:

कालबिल ला जुया हे च्वंनी जिन्दगी
बि हे मबीक फयेगु न बेकार ख: । ❑

जिगु दु:ख जिगु सुख जुइ ब्यु
लुमन्ति सलिं जायेक लुइ ब्यु ।

छगु यौवन जुल जिगु जीवन,
नालेधुन स्याक्कं कथ सुइ ब्यु ।

गथे ल्व:मंके बाये मा:गु व दि,
चा जिगु कथि मिखा हे फुइ ब्यु

जिगु थ्व जिन्दगी जिगु मखु,
जिगु थ्व ना हे नं छंगु जुइ ब्यु ।

छु स्यु अय् कपाली थथे जुइ
जिगु सास: सासलय् छ जक लुइ ब्यु । ❑

लुँचुमरु अजिमाया लिक्क लोकेश्वर द्यःगःया दुने च्वंगु ल्वहंपौ

उँ नमः श्री भगवत्यै ॥ उँ अद्य ब्रम्हणी द्वितीय प्रहारा
,सवराहक लो वैव स्व तमन्वम्तरे अष्टविंशति तमत्स्य चतुर्य्य..
लौ प्रथमं पादे याम्वुद्वीपे भरत खण्डे भारतवर्षे) आर्य्याव ....
भिम्म व दक्षिण पादे नेपाल मण्डले श्री वासकी क्षेत्रे श्री ३ पशु.....
धाने बागमत्याः पश्चिम कुले विष्णुमत्याः पूर्व कुलेश्री मल्प....
महानगरे श्री यस्व ५ मसेश्वर भट्टारक स्थाने ड हे ....
मौ ॥ माघ मासे शुक्ल पक्षे श्री पंचम्यी तिथौ । उत्तर भाद्र नक्षत्रे ....
थ्योगे । याथकर्ण्ण मुहुते ॥ सामेवासरे ॥ मकर राशिगते सवि .....
मीनराशिगते चन्द्रमासि ॥ न्हापाकेरटोल जमल गंथि छैंय .....
न थ्व सतल दयेकाओ, पाल्पावुरो ८ दुताओ तओगु-पर्व्वडिन...एवटो
ल ल यन्ता छेया देवी दासभारो, भवानी दास भारोसन थ्व सतल जीर्णो
द्वार डाओ प्रतिष्ठा याडा जुल ॥ पुनः लोकेश्वर देवल जिर्ण्णोधारया
डाओ देवतयाओ प्रतिष्ठा याडा दिन जुलो ॥ थ्व तयाओलसाननंनि
लपूजा बुसाधन इन्द्र यात्रास मालक्व न्हापाया परिभाखा
थ्यं सगोश्ठि छिनंपाल-ओछि म्तलपाओ भक्षा भोजन यास्यं
पजा मालजुलो । थ्वते परिभाखा थ्यं भिनक निदान यात सोय
जो मानादि सगोष्ठि किया जनधन लक्ष्मि सन्ततति सन्ता
नर्वृद्धि जुयु ॥ स्वदत्ती (ली) पनद-स्वा--न्ति वसुंधरा । ष
ष्ठी वर्ष सहस्राणि विहा यां जापत -- थ्वते भाखा
पाहष्टजो (वा(क्षिश्रीम - बच्चन्द्रार्क्क मादेणी ॥ श्रेयोस्तु स
म्वत ९२८ माघ शुदि ५ शुभ मस्तु ॥❀॥❀❀

– न्ह्यब्वःम्ह : शरद कसाः

गजल

अयलाख मखु जितः छगुं वैशं काल न्हां ।
मोहनी न मखु जितः छगु यौवन शाल न्हां ।

केलेहं हंगु मिखां जितः स्वया वनेमते
छं स्वःगु खना थ्व नुगलय् मतिना जाल न्हां ।

सर्गतय् ब्वया च्वंपिं भःगः पंछितयसं स्व जितः
छन्त नं मतिनाया ल्वचं कल धकाः धाल न्हां ।

छं स्वःगु खना स्व मयजु बुलुहुं बुलुहुं
जिगु नुगलय् मतिनाया लुखा चाल न्हां

निन्हु प्यन्हुया भीगु मतिनाय् स्व यज्जु
गथे जुयाः मस्यु थौं गाजलं दाल न्हां ।

दिलिप शाही 'शान्ति यज्जु'